

הקדמת בני הכפרים ליום הכניסה

רש"י מגילה ב.

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה – כלומר מאחר שהמוקפין קורין בט"ו ושארין מוקפין קורין בי"ד הרי הכל בכלל תו היכי משכחת י"א י"ב י"ג אלא שהכפרים נתנו להן חכמים רשות להקדים קריאתה ליום הכניסה יום שני בשבת שלפני י"ד או חמישי בשבת שהוא יום כניסה שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט לפי שבת דנין יושבין בעיירות בשני ובחמישי כתקנת עזרא (ב"ק דף פב.). והכפרים אינן בקיאים לקרות וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיר ולא הטריחום חכמים להתאחר ולבא ביום י"ד ופעמים שיום הכניסה בי"ג ופעמים שהוא בי"א.

רש"י מגילה ד:

אלא אימא מפני שמספקין – שכר הוא להם בשביל שהן מספקין הלכך היכא דאין נכנסין לא קולא הוא לגבייהו ואין כאן שכר.

רבנו חננאל מגילה ב.

מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר. והא לא כתב קרא אלא בי"ד ובט"ו והני כולהו מנא לן. ואמרינן כדבעין למימר לקמן חכמים הקילו על הכפרים שיהיו מקדימין ליום הכניסה וקורין בי"א ובי"ב ובי"ג פ"י יום הכניסה יום ב' ויום ה' נקרא יום הכניסה. מפני שנכנסין בני הכפרים בכרכים כדי שיתפללו בצבור ויקראו בס"ת. וביום שנכנסין מספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים ואם חל יום י"ד ביום ג' התירו לכפרים לקרוא המגילה ביום ב' שהוא י"ג לחדש. ואם חל להיות י"ד ברביעי קורין הכפרים ביום ב' שהוא י"ב לחדש. ואם חל י"ד להיות באחד בשבת מקדימין וקורין ביום ה' שהוא י"א לחדש. הקילו עליהן מפני שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים. ואם יכנסו ביום ג' או ביום ד' מפני קריאת המגילה אינן יכולין לבוא ביום ה' שהוא יום הכניסה וכן דרך זו השמועה.

רבנו חננאל מגילה ד:

ותריצנה להא דר' חנינא: חכמים הקילו על הכפרים שיהו מקדימין ליום הכניסה מפני שמספקין מים ומזון לאחיהם שבכרכים. וכן תנא דבי שמואל.

פירוש המשנה רמב"ם מגילה ב:א מהדורת הרב קאפח

ויום הכניסה, הוא יום שני ויום חמישי לפי שאנשי הכפרים מתקבצין בהם לשמוע ספר תורה⁸. ואסור לקרות את המגלה בשבת, והטעם

ואינו נכון. 7 אסתר ט יח. 8 וכן כתב בהלכות מגלה פ"א הל' ז. וכ"פ הר"ח ודלא כפרש"י שנכנסים לדין. ודלא כרס"ג שפ"י שנכנסין ליום השוק, ראה קהלת ב ח מהדורת. 9 ראש השנה פ"ד

ה פ ר י ש ו ת

ובערבית „גם“ ענינה רבוי מכל דבר, כנסתי האסיפה,
נדחי ישראל יכנס³⁸, לך כנוס³⁹, ומקום שמתקבצין
בו לתפלה בית הכנסת, ויום שמתקבצין בשוק יום
הכניסה⁴⁰. וסגלת מלכים, מה שבוחרים המלכים

40. מגילה ב א. ורש"י פ"י שמתקבצים למשפט לפני ב"ד היושבים בשני וחמישי. והרמב"ם פ"י שנכנסין לשמוע
קריאת התורה. 41. דברי הימים א כט ג. 42. שמות יט ה.

רמב"ם מגילה א:ז-ז

- (ו) בני הכפרים שאינן מתקבצין בבתי כנסיות אלא בשני ובחמישי, תיקנו להן שיהיו מקדימין וקוראין ביום הכניסה. כיצד, אם חל יום ארבעה עשר להיות בשני או בחמישי, קוראין בו ביום, ואם חל להיות ביום אחר חוץ משני וחמישי, מקדימין וקוראים בשני או בחמישי הסמוך לארבעה עשר:
- (ז) כיצד, חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת, מקדימין וקוראים בחמישי, שהוא יום אחד עשר. חל להיות בשלישי, קוראין בשני, שהוא יום שלשה עשר. חל להיות ברביעי, קוראין בשני, שהוא יום שנים עשר. וכל אלו שמקדימין וקוראין קודם ארבעה עשר, אין קוראין אותה בפחות מעשרה:
- (ח) כפר שאין נכנסין בו בשני ובחמישי, אין קוראין אותה אלא בארבעה עשר. ועיר שאין בה עשרה בטלנין קבועין בבית הכנסת לצרכי ציבור, הרי היא ככפר, ומקדימין וקוראין ביום הכניסה. ואם אין בעיר עשרה בני אדם, תקנתו קלקלתו, והרי הן כאנשי עיר גדולה, ואין קוראין אלא בארבעה עשר:
- (ט) במה דברים אמורים שמקדימין וקוראין ביום הכניסה, בזמן שיש להם לישראל מלכות, אבל בזמן הזה אין קוראין אותה אלא בזמנה שהוא יום ארבעה עשר ויום חמישה עשר, בני כפרים ובני עיירות קוראין בארבעה עשר, ובני כרכין קוראין בחמישה עשר:

לחם משנה

(ו) בני הכפרים וכו' – נראה שרבינו מפרש ביום הכניסה שקורין הכפרים הוא בכפר שלהם דשם מתכנסים בבתי כנסיות ואינן מתקבצים אלא בשני ובחמישי בבתי כנסיות שלהם וכן כתבו התוס' ז"ל בפ"ק דיבמות (דף י"ד) בשם הרב רבי חיים ותירץ קושיא חזקה שיש שם בגמרא וכן מורה לשון רבינו ז"ל שכתב שאינן מתקבצים בבתי כנסיות וכו' משמע דהוא בבתי כנסיות שלהם וכן מורה הלשון שכתב לקמן כפר שמקדימין וקורין וכן בזמן שאין נכנסין בו ואם הוא מפרש שבאים לעיר לקרות לא היל"ל אלא בזמן שאין נכנסין לעיר מאי בו אלא הכונה היא שבו בכפר עצמו היו מתכנסין בבית הכנסת ולהכי אמר דאם אין נכנסים בכפר בשני ובחמישי להתאסף שם אין קורין אותה אלא בי"ד:

ירושלמי מגילה א'א'

מגילה נקראת כול'. רבי אילא שמעון בר בא בשם רבי יוחנן: כתוב: לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם. מה תלמוד לומר בזמניהם? רבי יונה ורבי יוסה: רבי יונה אמר: ליתן להן זמנים אחרים. רבי יוסה אמר: זמנים שקבעו להם חכמים. ואילו הן? אחד עשר, ושנים עשר, ושלושה עשר, וארבעה עשר, וחמשה עשר. או אינו אלא ששה עשר ושבעה עשר? רבי אבהו בשם רבי לעזר: ולא יעבר – לא יעבר. רבי יצחק בר נחמן בשם שמואל: לא יעבר – ולא יעבר. או אינו אלא תשיעי ועשירי? שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: ימים אין כתוב כאן, אלא ימים, תן ימים כנגד ימים. אחד עשר ושנים עשר כנגד ארבעה עשר וחמשה עשר. או שנים עשר ושלושה עשר כנגד ארבעה עשר וחמשה עשר? אמר רבי חלבו: יום שלשה עשר יום מלחמה היה, הוא מוכיח על עצמו שאין בו ניחה. מעתה אל יקראו בו? לפניו ולאחריו קורין ובו אינן קורין. או אינו אלא תשיעי ועשירי. כמים – ימים שהן סמוכין לימים. ואם ימים שהן סמוכין לימים אינן אלא ששה עשר ושבעה עשר. לית יכיל,

דאָמער רבי אָבֵהוּ בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא יַעֲבֹר – וְלֹא יַעֲבֹר. [רַבִּי יִצְחָק בֵּר נַחֲמָן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: לֹא יַעֲבֹר – וְלֹא יַעֲבֹר.]
(ג) **תְּנִי בְּשֵׁם רַבִּי נֵתָן: כָּל הַחוּדֵשׁ כָּשֶׁר לְקִרְיַת הַמְּגִלָּה.** מַה טַּעַם? וְהַחוּדֵשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיְּגוֹן לְשִׁמְחָה וְגו'. אָמַר רַבִּי חֵלְבּוֹ: וּבִלְבַד עַד חֲמִשָּׁה עָשָׂר. דָּאָמַר רַבִּי אָבֵהוּ בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא יַעֲבֹר – וְלֹא יַעֲבֹר. רַבִּי יִצְחָק בֵּר נַחֲמָן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: לֹא יַעֲבֹר – וְלֹא יַעֲבֹר.
הָדָא דָּאֵת אָמַר לְקִרְיַת הַמְּגִלָּה, אָבֵל לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה אֵינָן עוֹשִׂין אֲלָא בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר וּבְחֲמִשָּׁה עָשָׂר. [ו] אֵינָן מַחְלִקִין אֲלָא בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר וּבְחֲמִשָּׁה עָשָׂר. אֵינָן עֵינֵיהֶם שְׁלַעֲנִיִּים תְּלוּיֹת אֲלָא בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר וּבְחֲמִשָּׁה עָשָׂר. וְיֵהִיוּ אֵילּוּ לְקִרְיָאָה וְאֵילּוּ לְסְעוּדָה! רַבִּי חֵלְבּוֹ רַבִּי חוּנָה בְּשֵׁם רַבִּי: וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים – נִזְכָּרִים בְּקִרְיָאָה, וְנַעֲשִׂים בְּסְעוּדָה.

ירושלמי מגילה א'א'

רַבִּי סִימֹן בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בֵּר נַחֲמָן: מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה – אֵילּוּ הַכְּפָרִים. מְדִינָה וּמְדִינָה – אֵילּוּ הַכְּרָכִים. וְעִיר וְעִיר – אֵילּוּ הָעֵיִרוֹת.
תְּנִי שְׁמוּאֵל: מַפְנִי מַה מְקַדְּמִין לְיוֹם הַכְּנִיסָה? כָּדִי שְׂיִסְפְּקוּ [מִיָּמָּה] מִזְּמַן לְאַחֲרֵיהֶם שְׁבַפְּרָכִים.
רַבִּי פְּלִיפָּא בֵּר פְּרוּטָה אָמַר קוּמִי רַבִּי יוֹנָה: לִית הָדָא אָמְרָה שְׂאָסוּר בְּעִשְׂיִית מְלָאכָה. אָמַר לִיה: אֵינָן מִן הָדָא לִית שְׁמַע מִינָה כְּלוּם. הָרִי חוּלוּ שְׁלַמוּעַד הָרִי הוּא אָסוּר בְּעִשְׂיִית מְלָאכָה וְהֵם מְסַפְּקִין מִזְּמַן לְאַחֲרֵיהֶם שְׁבַפְּרָכִים. לִית לָהּ אֲלָא כְּהָדָא דְרַבִּי, דְרַבִּי הִיא מְפָרְסָם עֲצָמוּ שְׁנֵי יָמִים בְּשָׁנָה: רוּחָץ בְּשַׁבְּעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז וְנוֹטָע נְטִיעוֹת בְּפּוּרִים.
(רַבִּי יוֹסֵטָא בִּירְבִי שׁוֹנֵם בְּעָא קוּמִי רַבִּי מְנָא: וְלֹא עֲזָרָה תִּיקֵן שְׂיֵהוּ קוּרִין בְּתוֹרָה בְּשִׁנֵּי וּבְחֲמִישֵׁי וּבְשַׁבַּת בְּמַנְחָה, וּמְרַדְּכִי וְאַסְתֵּר מִתְקִינִים עַל מַה שְׁעֲזָרָה עֲתִיד לְהִתְקִין? אָמַר לִיה: מִי שְׂסִידָר אֶת הַמְּשָׁנָה סְמָכָה לְמִקְרָא: מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה וּמְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר.)

יום קהילה

שאלות דרב אחאי פרשת ויקהל שאילתא 20

אבל תענית בין כרכים בין כפרים בין עיירות כולן מתענין בשלשה עשר באדר דאמר שמואל בר רב יצחק **שלשה עשר זמן קהילה לכל היא שנאמר ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על נפשם** ביום שלשה עשר לחדש אדר מאי קהילה יום תענית ומאי יום כניסה שמתכנסו בו ויושבין בתענית ומבקשי רחמים

רא"ש מסכת מגילה פרק א סימן א

אמר רב שמואל בר יצחק שלשה עשר זמן קהילה לכל היא פרש"י שנקהלו לעמוד על נפשם ולכך לא צריך קרא ולא נהירא דנהי דנקהלו בו ביום כיון שקבעו הקריאה בי"ד ובחמשה עשר מנא לן שיכולין לקרות בו ועוד דלא זמן המלחמה גורמת הקריאה אלא זמן המנוחה כדכתיב כימים אשר נחו בהם היהודים וגו'.
ונראה [לר"י] דסוגיית דין גמרא דין כעין הירושלמי (הל"א) דפריך התם על שנויא דכימים אשר נחו ואימא י"ב י"ג [כנגד] י"ד וט"ו ומשני רבי חלבו י"ג זמן מלחמה היא והוא מוכיח על עצמו שאין נייחא. פירוש ליכא לרבויי דלא הוו כימים אשר נחו בהם. אלא מעתה לא יקראו בו. לפניו ולאחריו קורין בו אין קורין והכי נמי איכא לפרושי **סוגיא דין זמן קהילה פי' זמן מלחמה** וליכא לרבויי מכימים אשר נחו בהם ולא מזמניהם דמשמע זמנים אחרים דומיא דאלו זמנים דהוה בהו נייחא ולא צריך קרא לרבויי דמכל מקום קורא (ולא צריך קרא) דמק"ו אתי כדאיתא בירושלמי.

ולא נהירא לרבויי תם דהוה ליה למימר זמן מלחמה הוא ועוד קשיא ליה האי דקאמר ולא צריך קרא לרבויי דאין דרך הש"ס (לסתור) דבריו כיון שלא הוזכר הקל וחומר בגמרא דין **ופירש רבינו תם זמן קהילה לכל היא שהכל מתאספין לתענית אסתר ובאים בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שבו נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכים רחמים.** וכן מצינו במשה שעשה תענית כשנלחם בעמלק דכתיב ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה ודרשינן במסכת תענית מאן לתענית צבור שצריך

שלשה מכאן נראה לרבינו תם סעד לתענית אסתר שאנו עושין כמו שעשו בימי מרדכי ואסתר כשנקהלו היהודים לעמוד על נפשם ולא מצינו לו סמך בשום מקום אלא בכאן...

מצוות היום ביום הכניסה

משנה מגילה א:ג

אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים

תוספתא מגילה א:ד'

אע"פ שאמרו מקדימין ולא מאחרין קורין את המגלה, וגובין ומחלקין בו ביום, שאין עיניהם של עניים נשואות אלא ליום מקרא מגלה, שנ' והימים האלה נזכרים וגו', ועוד לקיים את השמחה בזמנה.

מגילה ד: אוקספורד 366

רב יוסף אומ' מפני שעיניהם של עניים נשואות למקרא מגלה כדי לחלק להם מעות פורים. תניא נמי הכי א'ע"פ שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום הפורים ומחלקין בו ביום הפורים מפני שעיניהם של עניים נשואים למקרא מגלה. אבל שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה.

רמב"ם מגילה ב:ד-טו

(ג') שני הימים האלו, שהן ארבעה עשר וחמישה עשר, אסורין בספד ותענית לכל אדם בכל מקום, בין לבני כרכין שהן עושין חמישה עשר בלבד, בין לבני עיירות שהן עושין ארבעה עשר בלבד. ושני הימים אסורין בספד ותענית באדר הראשון כאדר השני.

אנשי כפרים שהקדימו וקראו בשני או בחמישי הסמוך לפורים, מותרין בספד ותענית ביום קריאתן, ואסורין בשני הימים האלו אף על פי שאין קוראין בהם:

(ד') מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועיירות, ויום חמישה עשר לבני כרכין, להיות יום שמחה ומשתה, ומשלוח מנות לריעים ומתנות לאביונים. ומותר בעשיית מלאכה, ואף על פי כן אין ראוי לעשות בו מלאכה. אמרו חכמים, כל העושה מלאכה ביום פורים אינו רואה סימן ברכה.

בני כפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי, אם חילקו מעות לאביונים ביום קריאתן, יצאו, אבל המשתה והשמחה אין עושין אותה אלא בארבעה עשר, ואם הקדימו, לא יצאו. וסעודת פורים שעשייה בלילה, לא יצא ידי חובתו:

צמצום דין יום הכניסה

משנה מגילה א:ג

אמר רבי יהודה, אימתי, מקום שנכנסין בשני ובחמישי. אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי, אין קורין אותה אלא בזמנה.

תוספתא מגילה א:ג' - מהדורת ר"ש ליברמן

(ג) אמ' ר' יוסה אימתי, במקום שנכנסין בשני וחמישי, אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי, הואיל ומסתכנין בה, אל יסתכנו בה אלא בזמנה.

[לכרכים] בימי הפורים ומולכים להם מזון לשמחת הפורים. וגם הם עצמם אין עושים סעודת פורים אלא בי"ד ובט"ו ולפי שמסתכלין במקרא מגלה יסתכלו בשמחת פורים כי הוא עיקר הפורים. וסוף דבר טובה צפורן הרב ז"ל מכריסן של אחרים והפוגם דבריו הוא הפגום.

מלחמות ה' מגילה א':

כתוב בספר המאור: אבל חכמים אומרים, בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה, אין קורין אותה אלא בזמנה, כתב הרב אלפסי ז"ל וכו'.
אמר הכותב: תניא בתוספתא (תוספתא מגילה א':ג'): הואיל ומסתכלין בה, לא יסתכנו אלא בזמנה. וגרסין בירושלמי (ירושלמי מגילה א':ד'): תני: במקום שהן מסכנין קורין אותה בי"ד. ר' יוסי בעי. אי במקום שהן מסכנין לא יקראו כל עיקר.
הא אין עליך לומר אלא כלשון האחרון שכתב רבינו יצחק. וזו היא גירסתו של רבינו האי גאון ז"ל.

נוסחאות תוספתא

כ"י וינה

אמ' ר' יוסה אימתי במקום שנכנסין בשיני וחמישי אבל מקום שאין נכנסין לא בשיני ולא בחמישי הואיל ומסתכלין בה אל יסתכנו בה אלא בזמנה

כ"י ערפורט

אמ' ר' יהודה אימתי מקום שנכנסין בשיני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין בשיני ובחמישי הואיל (ומ) ומתכנסין בה לא יתכנסו אלא בזמנה.

כ"י לונדון ודפוס ראשון

אמ"ר יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני וחמישי אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי הואיל ומסתכלין בה אל יסתכלו בה אלא בזמנה

רבנו חננאל מגילה ב

א"ר יוחנן משנה זו – מגילה נקראת בי"א בי"ב וכו' שנעשית סתומה דברי ר' עקיב' הן. אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה והן י"ד וט"ו בלבד.
ואותבין עלה מיהא דתניא א' ר' יהודה אימתי – קורין בי"א בי"ב ובי"ג? בזמן שהשנים כתיקן – כלומר בזמן שאין שם שמד להתבלבל חשבון השנים, וישראל שרויין על אדמתן. אבל עתה אף על פי כי בזמן הזה השנים כתיקן, **הואיל ומסתכלין בה** אין קורין אותה אלא בזמנה.

...

איכא דאמרי אמר ר' יוחנן זו המשנה דברי ר' עקיב' הן. אבל חכמים אומרים בזמן הזה **הואיל ומסתכלין בה** – **האביונים מסתכלי בקריאת המגילה**, כי בעת קריאת המגילה מחלקין מעות פורים לעניים ומשלחין להם מתנות, אין קורין אותה אלא בזמנה בי"ד.
רב אשי קשיא ליה ומי אמר ר' יהודה הכי: אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. **והאי שאמר גאון ז"ל, כך אנו שונין ומסתכלין**, ופי' אם השנים כתיקן – שיכולין ישראל להעמיד דתותיהן ואין עליהן סכנה אין קורין אותה אלא בזמנה. אבל אנו כך שנינו: אמר ר' יהודה אימתי מקום **שנכנסין** בשיני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין אין קורין אותה אלא בזמנה. מקום שנכנסין בשיני ובחמישי מיהא קרינן – בי"א בי"ג ואפילו בזמן הזה.

